

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
роботи
доц. Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА І
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітні програми – «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародна та
європейська економічна інтеграція», «Міжнародний бізнес»

спеціалізація

вид дисципліни обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” серпня 2018 року, протокол №1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Голіков А.П., д. геогр. наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин
Касьян С.А., ст.викл. кафедри міжнародних економічних відносин

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин

Протокол від “28” серпня 2018 року, протокол №1

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин

_____ Казакова Н.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
факультету міжнародних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” серпня 2018 року, протокол №1

Голова методичної комісії факультету міжнародних відносин та
туристичного бізнесу

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» спеціалізації – «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародна та європейська економічна інтеграція», «Міжнародний бізнес»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» є визначення та розкриття сутності проблем у розвитку світового господарства і міжнародних економічних відносин, оцінювання їх ролі та впливу на світогосподарські процеси, ознайомлення студентів з можливими шляхами їх подолання.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є :

- закріплення студентами знань із сутності актуальних проблем глобального економічного розвитку;
- визначення тенденцій та пріоритетів у розвитку складових світового господарства і міжнародних економічних відносин;
- оцінка впливу проблем, що існують у світовому господарстві та міжнародних економічних відносинах, на сучасні світогосподарські процеси і розвиток країн світу різних типів соціально-економічного розвитку;
- аналітичний розгляд можливих шляхів подолання існуючих проблем у розвитку світового господарства та МЄВ.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	10 год. (в т.ч. 4 – аудиторні, 6 – дистанційні)
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
88 год.	110 год.
в т.ч. індивідуальні завдання	
курсова робота – 30 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- сутність актуальних проблем глобального економічного розвитку;
- зміст актуальних проблем, які існують у розвитку сучасного світового господарства та МЕВ;
- сучасні концепції світ-системного устрою людського суспільства, нового міжнародного економічного порядку, сталого соціально-економічного розвитку;
- вплив глобалізації на розвиток окремих галузей світового господарства та сферу міжнародних економічних відносин, а також проблеми, що вона викликає;
- концептуальні засади розвитку національної економіки України як суб'єкта сучасних світогосподарських процесів.

вміти:

- визначити методологію, за допомогою якої можливе дослідження проблеми глобального економічного розвитку;
- користуватися економіко-математичними методами для моделювання світогосподарських процесів та визначати з їхньою допомогою причинно-наслідкові залежності між окремими явищами соціально-економічного характеру;
- здійснювати аналітичний розгляд і оцінку актуальних проблем світового господарства та міжнародних економічних відносин з точки зору їхнього впливу на динаміку світогосподарських процесів та перспектив розвитку людського суспільства.

2. Тематичний план навчальної роботи

Тема 1. Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку

Структура відтворювального процесу, питання пропорційності розвитку. Тенденції. Проблеми асиметрії. Суб'єкти світового господарства та міжнародних економічних відносин. Генетичні та структурні зв'язки МЕВ. Інтернаціоналізація господарської діяльності та економічна інтеграція. Сутність, тенденції, проблеми, перспективи. Циклічність у розвитку світової економіки, її теоретичне підґрунтя.

Тема 2. «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодациї

Світ-системна концепція. Сучасна типологія країн світу. Особливості їх розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобалізації. Проблема взаємовідносин та акомодациї країн «Центру» і «Периферії». Теорія «периферійної економіки» та її віддзеркалення в особливостях сучасного розвитку країн, що розвиваються. Асиметрія у світовому виробництві. Проблема стратифікації доходів. Концепція нового міжнародного економічного порядку. Проблеми її втілення в систему світогосподарських процесів та міжнародних відносин.

Тема 3. Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією

Світогосподарські процеси: сутність, склад. Зростання ролі та значення ТНК та ППІ. Проблема нерівномірності у розвитку галузей світової економіки. Деіндустріалізація національних економік, її причини. Промислові революції та науково-технічний прогрес: їхні позитивні та негативні наслідки. ВЕФ про нову індустріальну революцію та її наслідки. Проблема безробіття та міграції населення. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці. Концепція сталого соціально-економічного розвитку: проблеми реалізації.

Тема 4. Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку

Розвиток світового господарства крізь призму положень «меж зростання» згідно з доповідями вчених «Римського клубу». Проблема вичерпання мінерально-сировинних ресурсів. Проблема енергетичної безпеки. Зростаюча роль водного фактору. Проблема земельних ресурсів і забезпечення продовольчої безпеки людства. Проблеми ефективного використання НТП та запобігання його негативним наслідкам.

Тема 5. Сучасні виклики МЕВ та шляхи їх подолання

Структура МЕВ і сучасні тенденції їх розвитку. Інтеграційні процеси та чинники, що їх зумовлюють. Особливості та проблеми розвитку МЕВ у сучасних умовах глобального світу. Проблеми сучасної міжнародної торгівлі в умовах загострення політичної конфронтації між країнами світу. Її економічні та політичні чинники. Роль та значення СОТ в сучасних умовах функціонування світового ринку. Ножиці цін. Проблема міжнародної міграції. «Водні війни» ХХІ століття як особливий об'єкт дипломатичної уваги в сучасних міжнародних відносинах. Шляхи подолання сучасних викликів у МЕВ.

Тема 6. Україна в системі сучасних економічних викликів

Глобальні виклики сучасності. Сукупний економічний потенціал України стан та перспективи його використання. Інноваційна модель і економічний розвиток України. Кластери, альянси, мережі як драйвер підйому продуктивних сил країни. Внутрішні та зовнішні чинники та їхня роль у розвитку національної економіки України. Значення євроінтеграційного спрямування для майбутнього країни.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма (дистанційна)					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	сем	лаб	інд	ср		л	сем	лаб	інд	ср
Тема 1. Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку	10	2	2			6	6	1				5
Тема 2. «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодатії	12	2	2			8	17	2				15
Тема 3. Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією	22	4	4			14	22	2				20
Тема 4. Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку	22	4	4			14	17	2				15
Тема 5. Сучасні виклики МЕВ та шляхи їх подолання	12	2	2			8	17	2				15
Тема 6. Україна в	12	2	2			8	11	1				10

системі сучасних економічних викликів												
Індивідуальне науково-дослідне завдання (курсова робота)	30					30	30					30
Усього годин	120	16	16			88	120	10				110

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку	2
2	«Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодатії	2
3	Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією	4
4	Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку	4
5	Сучасні виклики МЕВ та шляхи їх подолання	2
6	Україна в системі сучасних економічних викликів	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання питань за темою «Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку»	6
2	Вивчення матеріалів за темою «Центр» і «периферія»: проблеми взаємовідносин та акомодатії»	8
3	Опрацювання питань за темою «Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією »	14
4	Вивчення матеріалів за темою «Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку»	14
5	Опрацювання питань за темою «Сучасні виклики МЕВ та шляхи їх подолання»	8
6	Вивчення матеріалів за темою «Україна в системі сучасних економічних викликів»	8
7	Виконання курсової роботи	30
	Разом	88

6. Індивідуальні завдання

Робочим навчальним планом 1-го курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини» другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачено виконання індивідуального науково-дослідного завдання – **курсвої роботи** з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин». Детальні вимоги до вибору теми дослідження, завдання, організації виконання, змісту, оформлення, захисту та критерії оцінювання курсової роботи

наведені у навчально-методичному посібнику «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» : методичні рекомендації до виконання курсової роботи (для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; другий (магістерський) рівень вищої освіти) / уклад. : А. П. Голіков, С. А. Касьян, П. О. Черномаз. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 32 с.

Рекомендовані теми курсової роботи:

1. Економічна глобалізація як наукова категорія. Теорії глобалізації.
2. Стратифікація доходів: відмінності між країнами світу, значення для розвитку національних економік у глобальному вимірі.
3. Просторова економіка. Зміст, стан розвитку, значення для наукового аналізу та розвитку світового господарства.
4. Індикатори економічної глобалізації.
5. Глобальна урбанізація та індустріалізація: взаємозв'язок і взаємозалежність. Перспективи, проблеми.
6. Структура світового господарства і характеристики її складових компонентів.
7. Традиційні та нові суб'єкти економічної глобалізації.
8. Підходи до історичної періодизації економічної глобалізації.
9. Концепція сталого розвитку як глобальна доктрина сучасності: визначення, витоки, виникнення.
10. «Римський клуб» та його внесок у вирішення глобальних проблем людського суспільства.
11. МЕВ як основа формування світового господарства. Форми МЕВ.
12. Оцінка позитивних і негативних сторін глобалізації.
13. Структурні рівні економічної глобалізації.
14. Методи здійснення міжнародної економічної інтеграції.
15. ВЕФ, його роль та значення у розвитку світової економіки та міжнародних економічних відносин.
16. Вплив процесів економічної глобалізації на відкритість економік країн світу. Причини та приклади збільшення відкритості.
17. Сутність, параметри і тенденції фінансової глобалізації.
18. Теорії міжнародної економічної інтеграції.
19. Основні чинники, що впливають на розвиток міжнародного поділу праці.
20. Розвиток багатонаціонального підприємництва як складова частина економічної глобалізації.
21. Міжнародна міграція робочої сили як показник ступеня розвитку глобалізації.
22. Транскордонні злиття та поглинання: сутність і сучасні тенденції.
23. Новий і новітній міжнародний поділ праці: сутність, загальні риси й відмінності.
24. Геоелектроніка як наука: призначення та досліджувані питання.
25. Науково-технічний прогрес як глобальна риса сучасності. Його позитивні та негативні наслідки.
26. Масштаби діяльності ТНК на сучасному етапі транснаціоналізації.
27. Міжнародна кооперація праці, її сутність, типи, форми та рівні.
28. Проблема світової заборгованості. Стан, перспективи, загрози та шляхи їх подолання.
29. Генна інженерія як шлях вирішення продовольчої проблеми: позитивні й негативні аспекти.
30. Міжнародні фінансові організації, їх роль та значення для розвитку світової та національних економік.
31. Інтернаціоналізація світового господарства як наукова категорія. Сутність і рівні інтернаціоналізації.

32. Місце та роль України в системі міжнародних торговельно-економічних зв'язків.
33. Світове господарство як система. Генетичні та структурні зв'язки світового господарства.
34. Особливості розвитку інтеграційних процесів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні: АСЕАН і АТЕС.
35. Земельно-ресурсний потенціал світу. Проблема використання та збереження.
36. ЄС як найбільш розвинуте інтеграційне об'єднання країн світу.
37. Суб'єкти світового господарства та МЕВ.
38. Антиглобалізм: історія виникнення, сутність і основні положення.
39. Водне господарство як специфічна галузь світової економіки. Проблеми та перспективи розвитку.
40. Аутсорсинг і офшоринг у міжнародному поділі праці: сутність і приклади застосування.
41. Міжнародний поділ праці як основа формування генетичних зв'язків світового господарства. Його сутність, історія виникнення та закономірності розвитку.
42. Основні форми міжнародної економічної інтеграції.
43. Світове зрошувальне землеробство. Проблеми та перспективи розвитку.
44. Транснаціоналізація світового господарства. Сутність транснаціональних корпорацій.
45. Інтернаціоналізація науково-дослідної діяльності та інновацій: сутність, напрямки, провідні галузі.
46. Основні екологічні проблеми: світ на порозі катастрофи чи небезпека перебільшена?
47. Інтернаціоналізація виробництва як наслідок поглиблення міжнародного поділу та кооперації праці. Етапи інтернаціоналізації виробництва.
48. Демографічна проблема: наслідки для світової спільноти. Шляхи вирішення.
49. Глобалізація та регіоналізація в сучасних міжнародних відносинах.
50. Проблема енергетичної безпеки світової економіки. Шляхи вирішення.
51. Модель наздоганяючого розвитку. Можливості її використання країнами, що розвиваються. Позитивні риси та недоліки моделі.
52. Використання альтернативних джерел енергії як шлях вирішення енергетичної проблеми.
53. Впровадження кластерної концепції в Україні: можливості, що відкриваються, і проблеми реалізації.
54. Проблема вичерпаності мінерально-сировинних ресурсів світової економіки.
55. «Економіка знань»: сутність і перспективи розвитку.
56. Місце і роль України у вирішенні глобальних проблем людства.
57. Глобалізація й потенційна проблема світової нестабільності.
58. Проблеми використання ресурсів Світового океану та його охорони.
59. Інноваційна модель розвитку як основна модель економічно розвинених країн світу.
60. Проблема «водних війн» XXI століття. Шляхи її вирішення.

7. Методи контролю

Контрольні заходи проводяться з метою оцінки рівня підготовки студентів з дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюються у вигляді поточного та підсумкового семестрового контролю (екзамену).

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять у формі усного опитування або письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні питань, а також шляхом оцінки виконання індивідуальних завдань.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- розв’язування задач;
- виконання творчих завдань;
- виконання курсової роботи.

Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (екзамену): виконання курсової роботи.

8. Схема нарахування балів

Денна / Заочна (дистанційна) форма навчання

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Екзамен	Сума
60 (мінімум – 30)	40 (мінімум – 20)	100

60 балів поточного контролю: 30 балів – курсова робота (в т.ч. захист курсової роботи – 5 балів), рецензування курсової роботи студента – 5 балів, 10 балів – виступи на семінарських заняттях, 15 балів – поточні тестові завдання та задачі;

40 балів підсумкового контролю (екзаменаційне завдання): 30 балів – теоретичні питання, 10 балів – тестові завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1 – 49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин : методичні рекомендації до виконання курсової роботи (для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; другий (магістерський) рівень вищої освіти) / уклад. : А. П. Голіков, С. А. Касьян, П. О. Черномаз. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 32 с.
2. Болотин А. Мировая экономика за 100 лет / А. Болотин // МЭ и МЭО. – 2001. – № 9. – С. 90–114.
3. Голіков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. Економіка зарубіжних країн : навч. посіб. / А. П. Голіков. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 464 с.

4. Голиков А. П., Черномаз П. А. Международные экономические термины : словарь-справочник / А.П. Голиков, П. А. Черномаз. – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 376 с.
5. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
6. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
7. Радзівєвська С. О. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів економічних напрямів підготовки усіх форм навчання / С. О. Радзівєвська. – К.: «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2015. – 344 с.
8. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 268 с.

Допоміжна література

1. Азроянц Э. А. Глобализация: катастрофа или путь к развитию? – М. : Новый век, 2002. – 416 с.
2. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я. Б. Олійник та ін.; за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. – К. : Знання, 2011. – 640 с.
3. Гоекономічні сценарії розвитку і Україна : моногр. / М. З. Згуровський [та ін.] ; наук. ред.: д-р екон. наук., проф. А. С. Філіпенко. – К. : Академія, 2010. – 323 с.
4. Голіков А.П. Економіка України: навч. посіб. / А. П. Голіков, Н. А. Казакова, О. А. Шуба. – К. : Знання, 2009. – 286 с.
5. Економічна асоціація України з Європейським Союзом : монографія / [О. І. Шнирков та ін. ; за ред. О. І. Шниркова, В. І. Муравйова] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Київський університет, 2015. – 415 с.
6. Економічна глобалізація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [А. С. Філіпенко та ін. ; за ред. А. С. Філіпенка] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет, 2009. – 543 с.
7. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції : навч. посіб. / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. – Х. : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. – 495 с.
8. Международные стратегии экономического развития : учебн. пособие / под ред. Ю. В. Макогона. – К. : Знання, 2007. – 461 с.
9. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.
10. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський та ін. – К. : Либідь, 2002. – 470 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://europa.eu> Портал Європейського Союзу
2. <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook> Всесвітня книга фактів ЦРУ
3. <http://www.cisstat.com> Міждержавний статистичний комітет Співдружності

Незалежних Держав (СНД)

4. <http://www.iccwbo.org> Міжнародна торгова палата
5. <http://www.imf.org> Міжнародний валютний фонд
6. <http://www.nato.int/home-ukr.htm> Організація Північноатлантичного договору (НАТО)
7. <http://www.oecd.org> Організація економічного розвитку (ОЕСР)
8. <http://www.un.org> Організація об'єднаних націй (ООН)
9. <http://www.unecsc.org> Європейська економічна комісія
10. <http://www.worldbank.org> Світовий банк
11. <http://www.wto.org> Світова організація торгівлі